

riat etiam pulsantibus; nullo modo adversus eum murmurare debeamus. Memini prius ipsis Apostolis dictum: « Multa habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare » modo. » In his, quantum ad me attinet, etiam hoc deputem. Neque qui hoc sciam me indigner indignum, ne hoc ipso etiam convincar indignior. Multa enim alia similiter nescio, quæ commemorare vel enumerare non possum. Et hoc tolerabiliter ignorarem, nisi metuerem ne aliqua istarum opinionum contra illud, Quod firmissima retinemus fide, incautis obreperet mentibus. Sed antequam sciam quænam earum potius eligenda sit, hoc me non temere sentire profiteor, eam, quæ vera est, non adversari roburissimæ ac fundatissimæ fidei, qua Christi Ecclesia nec parvulos homines recentissime natos a damnatione credit, nisi per gratiam nominis Christi, quam in suis sacramentis commendavit, posse liberari.

DE SENTENTIA JACOBI

LIBER

seu

EPISTOLA CLXVII¹.

Augustinus Hieronymo, de loco qui est Jacobi II, 10.
 Qui offenderit in uno, factus est omnium reus: multa admiscens de Stoicis, qui docebant omnia peccata esse paria: et quisquis haberet unam virtutem, habere omnes; qui careret una, nullam habere.

I. Quod ad te scripsi, honorandem mihi in Christo frater

¹ Joan. xvi, 12. — ² Alias xxix quæ autem 167 erat, nunc 89. — Scripta eodem tempore.

Hieronymo, quærens de anima humana, si nascentibus singulis novæ singulis singulæ nunc usque fiunt, ubi peccati vinculum contrahant, quod per Sacramentum gratiæ Christi etiam in infantibus recenter natis solvendum esse non dubitamus, cum in non parvum volumen procederet, nolui ulla alia onerare quæstione: sed quod urget acrius multo minus est negligendum. Proinde quæso, et per Deum obsecro ut exponas mihi, quod multis existimo profuturum, aut si jam vel abs te, vel ab alio aliquo expositum habes, dirigas nobis, quomodo accipiendum sit quod in Epistola Jacobi apostoli scriptum est: « Qui » cumque enim totam Legem servaverit, offendat autem » in uno, factus est omnium reus¹. » Quæ res talis ac tanta est, ut quod hinc tibi non jam olim scripsi, multum me pœniteat.

II. De agenda namque præsentis vita, quomodo ad vitam perveniamus æternam, non de præterita perscrutanda, quam penitus demersit oblivio, sicut est illud quod de anima quærendum putavi, hæc vertitur quæstio. Eleganter autem dictum esse narratur, quod huic rei satis apte convenit. Cum quidam ruisset in puteum, ubi aqua tanta erat, ut eum magis exciperet ne moreretur, quam suffocaret ne loqueretur; accessit alius, et eo viso admirans ait, Quomodo huc cecidisti? At ille, Obsecro, inquit, cogita quomodo hinc me liberes, non quomodo huc ceciderim, quæras. Ita quoniam fatemur, fide catholica tenemus, de reatu peccati, tanquam de puteo etiam parvuli infantis animam Christi gratia liberandam; satis est ei, quod modum quomodo salva fiat, novimus, etiamsi nunquam quomodo in malum illud devenerit, noverimus. Sed ideo putavi esse quærendum, ne forte ex illis opinionibus incarnationis animæ aliquam teneamus incautius,

¹ Jacob, II, 10.

quæ liberandam prorsus animam parvuli contradicat, negans eam esse in isto malo. Hoc igitur firmissime retento, quod anima parvuli de reatu peccati liberanda est, nec alio modo liberanda, nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum; si possumus etiam ipsius mali causam et originem nosse, vaniloquis, non disputatoribus, sed litigatoribus paratius instructiusque resistimus. Si autem non possumus, non quia latet miseriam principium, ideo pigrescere misericordiam debet officium. Adversus eos autem, qui sibi videntur scire quod nesciunt, hoc tutiores sumus, quod hanc ignorantiam nostram non ignoramus. Aliud est enim, quod nescire malum est; aliud, quod sciri vel non potest vel non opus est, vel ad vitam quam quærimus indifferens est. Hoc vero quod de litteris apostoli Jacobi nunc requiro, in hac ipsa, qua vivimus, et ut semper vivamus Deo placere studemus, actione versatur.

III. Quomodo igitur intelligendum est, obsecro te: « Quicumque totam Legem servaverit, offendat autem » in uno, factus est omnium reus¹? » Ita-ne qui furtum fecerit, imo vero qui dixerit diviti, « Sede hic, » pauperi autem: « Tu sta illic, » et homicidii, et adulterii, et sacrilegii reus est? Quod si non est, quomodo qui uno offendat, factus est omnium reus? An illud quod dixit de divite et paupere ad ista non pertinet, quorum si quis in uno offenderit, fiet omnium reus? Sed recolendum est unde venerit illa sententia, et quæ illam superiora pepererint, quibusque connexa dependeat. « Fratres mei, nolite, inquit, in personarum acceptione habere fidem Domini » nostri Jesu Christi gloriæ. Etenim si introierit in conventum vestrum vir annulum aureum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu,

¹ Jacob. II, 10.

» et intendatis in eum qui indutus est veste præclara, et » dicatis ei: Tu sede hic bene; pauperi autem dicatis: Tu » sta illic, aut, Sede sub scabello pedum meorum, nonne » judicatis apud vosmetipsos, et facti estis iudices cogitationum iniquarum? Audite, fratres mei dilectissimi, » nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in » fide, et hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pauperem¹; » propter illam scilicet cui dictum est: « Sta illic: » cum habenti annulum aureum dictum esset: « Tu sede hic bene. » Ac deinde sequitur, eandem ipsam sententiam latius versans et explicans: « Nonne, inquit, divites per potentiam opprimunt vos, et trahunt ad judicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos? Si quidem legem perficitis regalem, secundum » Scripturam, Diliges proximum tuum sicut te ipsum, » bene facitis. Si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores². » Vide quemadmodum transgressores legis appellat, qui dicunt diviti, « Sede hic, » et pauperi, « Sta illic. » Vide ne putarent contemptibile esse peccatum, in hac una re legem transgredi, secutus adjunxit, « Quicumque autem » totam Legem servaverit, offendat autem in uno, factus » est omnium reus. Qui enim dixit: Non moechaberis, » dixit et: Non occides. Quod si non occides, moecharis » autem, factus es transgressor legis; » propter id quod dixerat, « Redarguti a lege, quasi transgressores. » Quæ cum ita sint, consequens videtur (nisi alio modo intelligendum ostendatur) ut qui dixerit diviti, « Sede hic, » et pauperi, « Sta illic, » huic non honorem, quem illi deferens, et idololatra, et blasphemus, et adulter, et homicida, et ne (quod longum est) cuncta commemo-

¹ Jacob. II, 1-5. — ² Ibid. 6-9.

rem, reus omnium criminum iudicandus sit. « Offendens » quippe in uno, factus est omnium reus. »

IV. At enim qui unam virtutem habet, omnes habet, et qui unam non habet, nullam habet? Hoc si verum est, confirmatur ista sententia. Sed ego eam exponi volo, non confirmari; quæ per se ipsam apud nos omnibus philosophorum auctoritatibus firmior est. Et illud quidem de virtutibus et vitiis, si veraciter dicitur, non est consequens, ut propter hoc omnia peccata sint paria. Nam illud de inseparabilitate virtutum, etsi forsitan fallor, tamen si verum memini, quod vix memini, omnibus philosophis placuit, qui easdem virtutes agendæ vitæ necessarias esse dixerunt. Hoc autem de parilitate peccatorum, soli Stoïci ausi sunt disputare contra omnem sensum generis humani: quam eorum vanitatem in Joviniano illo, qui in hac sententia Stoïcus erat, in aucupandis autem et defensandis voluptatibus Epicureus, de Scripturis sanctis dilucidissime convicisti¹. In qua tua suavissima et præclarissima disputatione satis evidenter apparuit, non placuisse auctoribus nostris, vel ipsi potius, quæ per eos locuta est, veritati, omnia paria esse peccata. Quomodo autem fieri possit, ut etiam si hoc de virtutibus verum est, non tamen ideo cogamur fateri æqualitatem omnium peccatorum, quantum possum, adjuvante Domino, aperire conabor: quod si effecero, approbabis: ubi vero causæ defuero, tu supplebis.

V. Certe hinc persuadent, qui unam virtutem habuerit habere omnes, et omnes deesse cui una defuerit; quod prudentia, nec ignava, nec injusta, nec intemperans potest esse: nam si aliquid horum fuerit, prudentia non erit. Porro si prudentia tunc erit, si et fortis, et justa, et temperans sit, profecto ubi fuerit, secum habet

¹ Hieronym. in lib. 2. cont. Jovin.

cæteras. Sic et fortitudo imprudens esse non potest, vel intemperans, vel injusta: sic temperantia necesse est, ut prudens, fortis, et justa sit: sic justitia non est, nisi sit prudens, fortis, et temperans. Ita ubi vera est aliqua earum, et aliæ similiter sunt: ubi autem aliæ desunt, vera illa non est, etiamsi aliquo modo similis esse videatur.

VI. Sunt enim, ut scis, quædam vitia virtutibus aperta discretione contraria, ut imprudentia prudentiæ. Sunt autem quædam tantum quia vitia sunt, ideo contraria, quadam tamen specie fallaci similia, ut eidem prudentiæ, non imprudentia, sed astutia. Nunc enim eam dico astutiam, quæ usitatus in malitiosis intelligi et vocari solet, non sicut nostra loqui Scriptura consuevit, quæ sæpe astutiam in bono ponit: unde, « Estote astuti ut » serpentes¹: » et illud, « Ut et innocentibus det astutiam². » Quanquam et apud illos Romanæ linguæ disertissimus dixerit, « Neque illi tamen ad cavendum » dolus, aut astutia deerant³, » astutiam ponens in bono: sed apud illos rarissimum, apud nostros frequentissimum est. Itemque in partibus temperantiæ, apertissime contraria est effusio parcimoniæ: ea vero quæ tenacitas dici vulgo solet, vitium quidem est, tamen parcimoniæ simile, non natura, sed fallacissima specie. Item dissimilitudine manifesta contraria est injustitia justitiæ: solet autem quasi imitari justitiam vindicandi se libido, sed vitium est. Ignavia fortitudini perspicue contraria est: duritia vero distat natura, fallit similitudine. Constantia, pars quædam virtutis est: ab hac, inconstantia longe abhorret, et indubie contrasistit: pertinacia vero constantia dici affectat, et non est; quia illa est virtus, hoc vitium.

¹ Matth. x, 16. — ² Prov. 1, 4. — ³ Sallustius de bello Catilin.

VII. Ut ergo non iterum eadem commemorare necesse sit, exempli gratia ponamus aliquid, unde possint cætera intelligi. Catilina, ut de illo scripserunt qui nosse potuerunt, frigus, sitim, famem ferre poterat, eratque patiens inediæ, alioris, vigiliæ, supra quam cuiquam credibile est, ac per hoc et sibi et suis magna præditus fortitudine videbatur. Sed hæc fortitudo prudens non erat; mala enim pro bonis eligebat: temperans non erat; corruptelis enim turpissimis fœdabatur: justa non erat; nam contra patriam conjuraverat. Et ideo nec fortitudo erat, sed duritia sibi ut stultos falleret, nomen fortitudinis imponebat. Nam si fortitudo esset, non vitium, sed virtus esset. Si autem virtus esset, a cæteris virtutibus tanquam inseparabilibus comitibus nunquam relinqueretur.

VIII. Quapropter dum quæritur etiam devitiis, utrum ipsa similiter omnia sint, ubi unum erit; aut nulla sint, ubi unum non erit; laboriosum est id ostendere, propterea quia uni virtuti duo vitia opponi solent, et quod aperte contrarium est, et quod specie similitudinis adumbratur. Unde illa Catilinæ, quia fortitudo non erat, quæ esset, cum secum virtutes alias non habebat, facilius videbatur. Quod vero ignavia fuerit, ubi exercitatio quaslibet gravissimas molestias perpetiendi atque tolerandi, supra quam cuiquam credibile est, fuit, ægre persuaderi potest. Sed forte acutius intuentibus ignavia apparet ipsa duritia, quia laborem bonorum studiorum quibus vera acquiritur fortitudo, neglexerat. Verumtamen quia sunt audaces qui timidi non sunt, et rursus timidi quibus abest audacia, cum sit utrumque vitium; quoniam qui vera virtute fortis est, nec temere audet, nec inconsulte timet; cogimur fateri vitia plura esse virtutibus.

IX. Unde aliquando vitium vitio tollitur; ut amore laudis, amor pecuniæ. Aliquando unum cedit, ut plura

succedant; velut qui ebriosus fuerit, si modicum biberit, et tenacitatem et ambitionem didicerit. Possunt itaque vitia etiam cedere vitiis succedentibus, non virtutibus, et ideo plura sunt. Virtus vero quo una ingressa fuerit, quoniam secum cæteras ducit, profecto vitia cedent omnia quæcumque inerant. Non enim omnia inerant, sed aliquando totidem, aliquando plura paucioribus, vel pauciora pluribus succedebant.

X. Hæc utrum ita se habeant, diligentius inquirendum est. Non enim et ista divina sententia est, qua dicitur, Qui unam virtutem habuerit, omnes habet; eique nulla inest, cui una defuerit. Sed hominibus hoc visum est, multum quidem ingeniosis, studiosis, sed tamen hominibus. Ego vero nescio quemadmodum dicam, non dico virum a quo denominata dicitur virtus, sed etiam mulierem, quæ viro suo servat thori fidem, si hoc faciat propter præceptum et promissum Dei, eique primitus sit fidelis, non habere pudicitiam, aut pudicitiam nullam vel parvam esse virtutem: sic et maritum, qui hoc idem servat uxori. Et tamen sunt plurimi tales, quorum sine aliquo peccato esse neminem dixerim: et utique illud quæcumque peccatum ex aliquo vitio venit. Unde pudicitia conjugalisis in viris foeminisque religiosis cum procul dubio virtus sit, non enim aut nihil, aut vitium est, non tamen secum habet omnes virtutes. Nam si omnes ibi essent, nullum esset vitium; si nullum vitium, nullum omnino peccatum. Quis autem sine aliquo peccato? Quis ergo sine aliquo vitio, id est, fomite quodam, vel quasi radice peccati, cum clamet qui supra pectus Domini recumbebat: « Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos » decipimus, et veritas in nobis non est¹ » Neque hoc apud te diutius agendum est; sed propter alios, qui forte

¹ 1 Joan. 1, 8.

hoc legerint, dico. Nam tu quidem in eodem ipso opere splendido contra Jovinianum etiam hoc de Scripturis sanctis diligenter probasti: ubi etiam ex hac ipsa Epistola cuius verba sunt, quorum nunc intellectum requirimus posuisti quod scriptum est: « In multis enim offendimus, » omnes¹. » Non enim ait, offenditis: « Sed offendimus, » cum Christi loqueretur Apostolus: et cum hoc loco dicat: « Quicumque autem totam Legem servaverit, offendat » autem in uno, » factus est omnium reus², ibi non in uno, sed, « In multis; » nec quosdam, « Sed omnes, » dicit offendere.

XI. Absit autem ut quisquam fidelis existimet tot millia servorum Christi, qui veraciter dicunt se habere peccatum, ne se ipsos decipiant, et veritas in eis non sit, nullam habere virtutem, cum virtus magna sit sapientia. « Dixit autem, ipsa sapientia, » homini: Ecce pietas est » sapientia³. » Absit ergo ut dicamus tot ac tantos fideles et pios homines Dei non habere pietatem, quam Græci vel εὐσεβειαν, vel expressius et plenius θεοσεβειαν vocant. Quid autem est pietas, nisi Dei cultus? Et unde ille collitur, nisi charitate⁴? Charitas igitur de corde puro et et conscientia bona et fide non ficta⁵, magna et vera virtus est, quia ipsa est et finis præcepti. Merito dicta est « Fortis sicut mors⁶: » sive quia nemo eam vincit, sicut mortem; sive quia in hac vita usque ad mortem est mensura charitatis, sicut Dominus ait: « Majorem hac charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis » pro amicis suis⁷: » sive potius, quia sicut mors animam avellit a sensibus carnis, sic charitas a concupiscentiis carnalibus. Huic subest scientia, cum est utilis; nam

¹ Jacob. III, 2. — ² Id. II, 10. — ³ Job. XXVIII, 28, juxta LXX. — ⁴ Beda vulgatus in I Cor. VIIII. — ⁵ I Tim. I, 5. — ⁶ Cant. VIII, 6. — ⁷ Joan. XV, 13.

sine illa inflat¹. Quod vero illa ædificando impleverit, nihil ibi ista inane quod inflat, inveniet. Utilem porro scientiam definiendo monstravit, ubi cum dixisset: « Ecce » pietas est sapientia²! » continuo subjunxit, « Abstinere vero a malis, scientia est³. » Cur ergo non dicimus, qui hanc virtutem habet, habere omnes; cum plenitudo Legis sit charitas? An quanto magis est in homine, tanto magis est virtute præditus: quanto autem minus, tanto magis inest ei virtus; quia ipsa est virtus: et quanto minus inest virtus, tanto magis est vitium? Ubi ergo illa plena et perfecta erit, nihil ex vitio remanebit.

XII. Proinde mihi videntur Stoici falli, quia proficientem hominem in sapientia, nolunt omnino habere sapientiam, sed tunc habere, cum in ea omnino perfectus fuerit: non quia illum provectum negant; sed nisi ex profundo quodam emergendo, repente emicet in auras sapientiæ liberas, nulla ex parte esse sapientem. Sicut enim nihil interest ad hominem præfocandum, utrum aquam stadiis multis super se habeat altam, aut uno palmo, aut digito: sic illos qui tendunt ad sapientiam, proficere quidem dicunt tanquam ab imo gurgitis surgentes in aërem; sed nisi totam stultitiam velut opprimentem aquam, proficiendo velut emergendo evaserint, non habere virtutem, nec esse sapientes: ubi autem evaserint, mox habere totam, nec quidquam stultitiæ remanere, unde omnino ullum peccatum possit existere.

XIII. Hæc similitudo, ubi stultitia velut aqua, et sapientia velut aër ponitur, ut animus a præfocatione stultitiæ tanquam emergens in sapientiam repente respiret, non mihi videtur satis accommodata nostrarum Scripturarum auctoritati: sed illa potius, ut vitium vel stultitia tenebris, luci autem virtus vel sapientia comparetur,

¹ I Cor. VIII, 1. — ² Job. XXVIII, 28. — ³ Rom. XIII, 10.

quantum ista similia de corporalibus ad intelligibilia duci possunt. Non itaque sicut de aquis in aërem surgens, ubi earum summum transierit, repente quantum sufficit inspiratur; sed sicut de tenebris in lucem procedens, paulatim progrediendo illuminatur. Quod donec plenissime fiat, jam eum tamen dicimus tanquam de abditissima spelunca egredientem, vicinia lucis afflatum, tanto magis, quanto magis propinquat egressui: ut illud quod in eo lucet, sit utique ex lumine quo progreditur; illud autem quod adhuc obscurum est, sit ex tenebris unde egreditur. Itaque et non justificabitur in conspectu Dei omnis vivens¹; et tamen justus ex fide vivit². Et induiti sunt sancti justitia, alius magis, alius minus. Et nemo hic vivit sine peccato³, et hoc alius magis, alius minus: optimus autem est, qui minimum.

XIV. Sed quid ego, tanquam oblitus cui loquor, doctori similis factus sum; cum proposuerim quid abs te discere velim? Sed quia de peccatorum parilitate, unde in id quod agebam incidit quæstio, examinandam tibi sententiam meam promere statueram, jam eam tandem aliquando concludam. Quia et si verum est, eum qui habet unam, omnes habere virtutes; eum qui unam non habet, nullam habere: nec sic peccata sunt paria. Quia ubi virtus nulla est, nihil quidem rectum est; nec tamen ideo non pravo pravius est, distortoque distortius. Si autem, quod puto esse verius, sacrisque Litteris congruentius, ita sunt animæ intentiones, ut corporis membra; non quod videantur locis, sed quod sentiantur affectibus; et aliud illuminatur amplius, aliud minus, aliud omnino caret lumine et tenebroso inumbratur obstaculo; profecto ita ut quisque illustratione piæ charitatis affectus est, in alio actu magis, in alio minus, in aliquo nihil,

¹ Psal. cxlii, 2. — ² Habac. ii, 4. — ³ Job. xxix, 14.

sic potest dici habere aliam et aliam non habere, aliam magis, aliam minus habere virtutem. Nam et major est in isto charitas, quam in illo, recte possumus dicere; et aliqua in isto, nulla in illo, quantum pertinet ad charitatem, quæ pietas est: et in ipso uno homine quod majorem habeat pudicitiam quam patientiam, et majorem hodie quam heri, si proficit; et adhuc non habeat continentiam, et habeat non parvam misericordiam.

XV. Et ut generaliter breviterque complectar, quam de virtute habeam notionem, quod ad recte vivendum attinet. Virtus est charitas, qua id quod diligendum est diligitur. Hæc in aliis major, in aliis minor, in aliis nulla est. Plenissima vero quæ jam non possit augeri, quandiu hic homo vivit, est in nemine: quandiu autem augeri potest, profecto illud, quod minus est quam debet, ex vitio est. Ex quo vitio non est justus in terra, qui faciat bonum, et non peccet¹. Ex quo vitio justificabitur in conspectu Dei omnis vivens². Propter quod vitium, si dixerimus quod peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, et veritas in nobis non est³. Propter quod etiam quantumlibet profecerimus, necessarium est nobis dicere, «*Dirige*» mitte nobis debita nostra⁴: » cum jam omnia in baptismo, dicta, facta, cogitata, dimissa sint. Videt itaque, qui recte videt, unde, et quando, et ubi speranda sit illa perfectio, cui non sit quod adjici possit. Si autem præcepta non essent, non utique esset ubi se homo certius inspiceret, et videret unde averteretur, quo conaretur, quare gratularetur, quid precaretur. Magna est ergo utilitas præceptorum si libero arbitrio tantum detur, ut gratia Dei amplius honoretur.

XVI. Quæ si ita se habent, unde fiet omnium reus,

¹ 3 Reg. xviii, 46. — ² Psal. cxlii, 2. — ³ 1 Joan. i, 8. — ⁴ Matth. vi, 12.

si in uno offendat, qui totam Legem servaverit? An forte quia plenitudo Legis charitas est¹, qua Deus proximusque diligitur, in quibus præceptis charitatis tota Lex pendet et Prophetæ, merito fit reus omnium, qui contra illam facit, in qua pendent omnia? Nemo autem peccat, nisi adversus illam faciendo: quia non adulterabis, non homicidium facies, non furaberis, non concupisces, et si quod est aliud mandatum, in hoc sermone recapitulatur, in eo quod est, diliges proximum tuum tanquam te ipsum². Dilectio proximi, malum non operatur; plenitudo autem Legis, charitas³. Nemo autem diligit proximum, nisi diligens Deum, et hoc quantum potest: proximo impendat, quem diligit tanquam semetipsum, ut et ille diligat Deum, quem si ipse non diligit, nec se nec proximum diligit. Ac per hoc qui totam Legem servaverit, si in uno offenderit, fit omnium reus, quia contra charitatem facit, unde tota Lex pendet. Reus itaque fit omnium, faciendo contra eam, in qua pendent omnia.

XVII. Cur ergo non dicantur paria peccata? An forte quia magis facit contra charitatem, quia gravius peccat; minus, qui levius? Et hoc ipso quod admittit, fit quidem omnium reus: sed gravius peccans, vel in pluribus peccans, magis reus; levius autem vel in paucioribus peccans, minus reus: tanto majore scilicet reatu, quanto amplius; tanto minore, quanto minus peccaverit: tamen etiamsi in uno offenderit, reus omnium est, quia contra eam facit, in qua pendent omnia? Quæ si vera sunt, eo modo et illud absolvitur, quod ait homo etiam apostolicæ gratiæ, « In multis enim offendimus » omnes⁴. » Omnes enim offendimus, sed unus gravior,

¹ Rom. XIII, 10. — ² Matth. XXII, 40. — ³ Rom. XIII, 9, 10. — ⁴ Jacob. III, 2.

alius levius, quanto quisque gravius leviusque peccaverit: tanto in peccato committendo major, quanto in diligendo Deo et proximo minor: et rursus, tanto minor in peccati perpetracione, quanto major in Dei et proximi dilectione. Tanto itaque plenior iniquitatis, quanto inanius charitatis. Et tunc perfecti sumus in charitate, quando nihil restat ex infirmitate.

XVIII. Nec sane, quantum arbitror, putandum est leve esse peccatum in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi, si illam distantiam sedendi ac standi ad honores ecclesiasticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad sedem honoris Ecclesiæ, contempto paupere instructiore atque sanctiore? Si autem de quotidianis consessibus loquitur, quis non hinc peccat? si tamen peccat, nisi cum apud se ipsum intus ita judicat, ut ei tanto melior quanto ditior illo esse videatur. Hoc enim videtur significasse, cum dicit, « Nonne » judicatis apud vosmetipsos, et facti estis iudices iniquarum cogitationum¹? »

XIX. Lex itaque libertatis, lex charitatis est, de qua dicit, « Si tamen legem perficitis regalem secundum » Scripturas, Diliges proximum tuum sicut te ipsum, » bene facitis. Si autem personas accipitis, peccatum » operamini, redarguti a lege tanquam transgressores². » Et post illam sententiam ad intelligendum difficillimam, de qua satis dixi, quod dicendum putavi, eandem legem libertatis commemorans, « Sic loquimini, inquit, » et sic facite, sicut per legem libertatis incipientes judicari³. » Et quoniam quid paulo ante dixerit, novit, « Quoniam in multis offendimus omnes, » suggerit Dominicam tanquam quotidianam quotidianis, etsi levioribus, tamen vulneribus medicinam. « Judicium enim,

¹ Jacob. II, 4. — ² Ibid. 8. — ³ Ibid. 12.